

Advies over de voorstellen van opleidingsprofielen voor het secundair volwassenenonderwijs

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel op 3 oktober 2013

Uitgebracht door de Raad Levenslang en Levensbreed Leren op 22 oktober 2013 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: commissie Volwassenenonderwijs, onder voorzitterschap van Bavo Van Soom in gemeenschappelijke vergadering met de sectorcommissie Mechanica-Elektriciteit-Kunststoffen, de sectorcommissie Personenzorg en de commissie Basiseducatie op 10 oktober 2013.

Dossierbeheerder(s): Christof Vanden Eynde

1 Inleiding

De Vlor geeft advies over de volgende voorstellen van opleidingsprofielen voor het secundair volwassenenonderwijs:

- Studiegebied Mechanica-Elektriciteit:
 - Residentieel elektrotechnisch installateur
- Studiegebied Personenzorg:
 - Tandartsassistent
 - Verzorgende: toevoeging uitbreidingsmodule
 - Zorgkundige: toevoeging uitbreidingsmodule
 - Jeugd- en gehandicaptenzorg: toevoeging uitbreidingsmodules
 - Intercultureel medewerker: toevoeging uitbreidingsmodules
- Studiegebied Nederlands tweede taal:
 - Nederlands tweede taal, Richtgraad 1: toevoeging geletterdheidsmodules
 - Nederlands tweede taal, Richtgraad 2: toevoeging geletterdheidsmodules

Samen met de adviesvraag ontving de Vlor de resultaten van de toets 'vormelijke criteria' die het Departement Onderwijs vooraf uitvoerde.

De Vlor adviseert de voorstellen van opleidingsprofielen conform de bepalingen van art. 24 van het decreet volwassenenonderwijs van 15 juni 2007. Volgens dat artikel bepaalt de Vlaamse Regering, op voordracht van de stuurgroep en na advies van de Vlaamse Onderwijsraad, de opleidingsprofielen voor de basiseducatie en voor het secundair volwassenenonderwijs. Een opleidingsprofiel omvat ten minste:

- het minimale aantal lestijden van een opleiding;
- het aantal modules;
- het aantal lestijden per module dat in aanmerking genomen wordt voor de berekening van de financiering;
- de verdeling van de eindtermen, de specifieke eindtermen, erkende beroepskwalificaties of basiscompetenties over de modules binnen een opleiding.

Na het advies van de Vlor beslist de minister of hij de geadviseerde opleidingsprofielen al dan niet ter goedkeuring voorlegt aan de Vlaamse Regering. Na de definitieve goedkeuring van de opleidingsprofielen, kunnen de inrichtende machten en het GO! deze concretiseren in leerplannen. Artikel 25 van het decreet volwassenenonderwijs bepaalt dat de centra voor de organisatie van hun opleidingsaanbod, uitsluitend de door de Vlaamse Regering goedgekeurde opleidingsprofielen hanteren.

De Vlor adviseert de opleidingsprofielen aan de hand van de beoordelingscriteria die als bijlage zijn toegevoegd.

2 Advies

2.1 Algemene opmerkingen

2.1.1 Leeswijzer

Niet alle gehanteerde criteria worden systematisch besproken. De afwezigheid van opmerkingen over een bepaald criterium geeft aan dat de raad ervan uitgaat dat de voorstellen:

- voldoen aan de wettelijke bepalingen van het decreet van 15 juni 2007 betreffende het volwassenenonderwijs of andere relevante regelgeving (criterium 1);
- afgeleid zijn van valabele referentiekaders of, bij ontstentenis daarvan, gevalideerd zijn door de sector (criterium 2);
- rekening houden met maatschappelijke tendensen (criterium 3);
- waar nodig, rekening houden met de noodzakelijke voorkennis van de cursist (criterium 4);
- gedragen worden door de centra en desgewenst door andere publieke opleidingsverstrekkers (criterium 5);
- rekening houden met de mogelijke gevolgen voor andere opleidingen of andere onderwijsniveaus (criterium 6);
- een haalbaar en aanvaardbaar aantal lestijden omvatten in relatie tot de basiscompetenties en/of eindtermen (criterium 7);
- nog voldoende ruimte laten voor de leerplanmakers (criterium 8).

In de voorstellen van opleidingsprofielen als bijlage zijn de aanpassingen die de raad voorstelt, doorgevoerd met gemarkeerde wijzigingen.

2.1.2 Inhoudelijke opmerkingen

Relatie erkende beroepskwalificatie / opleidingsprofiel

De Vlor adviseert ten tweede male voorstellen van opleidingsprofielen die gebaseerd zijn op erkende beroepskwalificaties, nl. Tandartsassistent en Residentieel elektrotechnisch installateur. In zijn advies over het ontwerpbesluit over de erkenning van onderwijskwalificaties 1 t/m 4¹ wees de raad er al op dat de beroepskwalificaties competenties omschrijven van een *volwaardig* beroepsbeoefenaar. Dat is een evidente moeilijkheid want het onderwijs leidt leerlingen en cursisten noodzakelijkerwijze op tot het niveau van de *beginnende* beroepsbeoefenaar.

De regelgeving suggereert dat er bij de vertaling van de erkende beroepskwalificatie naar het opleidingsprofiel en vervolgens naar het leerplan enige ruimte zou zijn om het verschil in competenties tussen de beginnende en de volwaardige beroepsbeoefenaar in rekening te brengen.² De overheid gaat er in de praktijk echter van uit dat de activiteiten en onderliggende competenties uit de erkende beroepskwalificatie onverkort in het opleidingsprofiel moeten

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het ontwerpbesluit over de erkenning van onderwijskwalificaties 1 t/m 4](#), 26 september 2013.

² Zie in dit verband artikel 12, §3, 1° van het Decreet betreffende het volwassenenonderwijs van 15 juni 2007: "De basiscompetenties die worden vastgelegd voor opleidingen die leiden naar een beroep nemen erkende beroepskwalificaties op *herkenbare* wijze op." (onze cursivering) en artikel 3, 2° van het Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de goedkeuringscriteria en indieningsmodaliteiten van de leerplannen van 10 november 2006: "een goedgekeurd leerplan bevat ten minste *herkenbaar* de doelstellingen die noodzakelijk zijn om de eindtermen of basiscompetenties te bereiken (...)" (onze cursivering)

worden overgenomen.³ Ervaring uit het verleden leert dat ook de inspectie er bij de goedkeuring van leerplannen op toeziet dat de basiscompetenties onverkort worden overgenomen uit het opleidingsprofiel. De kwalificatiestructuur vormt m.a.w. het referentiekader voor de kwaliteitsbewaking door de overheid.

2.2 Studiegebied Mechanica-elektriciteit: Residentieel elektrotechnisch installateur

Het voorstel van opleidingsprofiel *Residentieel elektrotechnisch installateur* is gebaseerd op de gelijknamige erkende beroepskwalificatie. Het gaat om een gereguleerd beroep zoals in het opleidingsprofiel ook wordt vermeld.

Decretale bepalingen (criterium 1)

De raad steunt nadrukkelijk de vraag van de stuurgroep om de opleiding toe te voegen aan de lijst van de beroepsopleidingen die in combinatie met Aanvullende algemene vorming leiden tot het diploma secundair onderwijs. Aan de decretale voorwaarden daartoe is volgens de raad voldaan.

Instapvoorwaarden (criterium 4)

De Vlor gaat akkoord met het voorgestelde leertraject. Twee kwesties verdienen nadere toelichting.

De module *Basis elektriciteit* wordt, net zoals in andere opleidingen niet sequentieel gekoppeld aan andere modules. Volgens punt 3.1.1 van de omzendbrief VWO/2011/03 kan een dergelijke module niet als instapvoorwaarde voor volgende modules gelden.

De raad vindt het belangrijk dat deze logica ook wordt aangehouden in het geval van deze nieuwe opleiding. De Vlor gaat er daarbij van uit dat de cursist op basis van de voorkennis van de cursist nagaan, of die eventueel van de module vrijgesteld kan worden. Is dat niet het geval, dan moet het centrum bepalen waar in het opleidingstraject van de cursist de module bij voorkeur wordt aangeboden, en dat als modeltraject aan de cursist voorstellen.

Het opleidingsprofiel voorziet verder geen bijzondere instapvoorwaarden voor de module werkplekieren. De Vlor vindt het niet aangewezen dat een cursist zijn leertraject enkel met die module zou starten. Tegelijk is de raad er in het geval van dit opleidingsprofiel niet van overtuigd dat de competenties van andere voorgaande modules behaald moeten zijn om de module werkplekieren te kunnen beginnen. Het is denkbaar dat de module werkplekieren parallel of gedeeltelijk overlappend met andere modules wordt gevolgd. Het voorgestelde traject biedt de mogelijkheid de module werkplekieren in de tijd op te delen en die delen inhoudelijk te koppelen aan een andere module.

³ Antwoord van minister Smet van 11 januari 2013 op het advies van de Vlor over voorstellen van opleidingsprofielen voor het secundair volwassenenonderwijs van 7 november 2012.

Bij de organisatie van werkpleklers moeten de centra de door het Departement Onderwijs en de FOD WASO opgestelde richtlijnen rond werkpleklers⁴ in het secundair volwassenenonderwijs voor ogen houden. Die richtlijnen verduidelijken de vigerende regelgeving en verzekeren zo de veiligheid van de cursist.

Gedragenheid van het voorstel (criterium 5)

Het voorstel wordt gedragen door de centra. Ook VDAB stemt nadrukkelijk in met het voorstel.

Besluit

De Vlor geeft een gunstig advies aan het opleidingsprofiel zoals ingediend.

2.3 Studiegebied Personenzorg: Tandartsassistent

Het voorstel van opleidingsprofiel *Tandartsassistent* is gebaseerd op de gelijknamige erkende beroepskwalificatie. Het gaat niet om een gereguleerd beroep.

Decretale bepalingen (criterium 1)

De raad steunt nadrukkelijk de vraag van de stuurgroep om de opleiding toe te voegen aan de lijst van de beroepsopleidingen die in combinatie met Aanvullende algemene vorming leiden tot het diploma secundair onderwijs. Aan de decretale voorwaarden daartoe is volgens de raad voldaan.

Maatschappelijke tendensen (criterium 3)

De toegenomen werkdruk van tandartsen maakt goede administratieve en technische ondersteuning onontbeerlijk, zoals ook bevestigd wordt door het Verbond van Vlaamse Tandartsen en de Vlaamse Beroepsvereniging Tandartsen.

Instapvoorwaarden (criterium 4)

De Vlor gaat akkoord met het voorgestelde leertraject. Het opleidingsprofiel voorziet twee modules werkpleklers. Voor beide modules geldt dat het deelcertificaat van één, respectievelijk meerdere onderliggende modules een instapvoorwaarde vormt voor het werkpleklers.

Hoewel dit niet in het opleidingsprofiel wordt opgenomen, moet bij de effectieve toegang tot het werkpleklers ook rekening worden gehouden met de vigerende regelgeving, rond welzijn op het werk in het algemeen en rond regelgeving in verband met gezondheidszorgberoepen in het bijzonder. De centra kunnen daarbij o.a. de door het departement onderwijs en de FOD WASO opgestelde richtlijnen rond werkpleklers⁵ in het secundair volwassenenonderwijs voor ogen houden.

Gedragenheid van het voorstel (criterium 5)

Het voorstel wordt gedragen door de centra. Ook Syntra stemt nadrukkelijk in met het voorstel.

⁴ Departement Onderwijs en Vorming en FOD WASO, [Richtlijnen werkpleklers in het secundair volwassenenonderwijs](#).

⁵ Departement Onderwijs en Vorming en FOD WASO, [Richtlijnen werkpleklers in het secundair volwassenenonderwijs](#).

Gevolgen voor andere opleidingen en/of onderwijsniveaus (criterium 6)

De Vlor wijst erop dat voor de gelijkaardige opleiding Tandartsassistent bij Syntra het diploma secundair onderwijs op vraag van het Verbond van Vlaamse Tandartsen (VVT) als toelatingsvoorwaarde geldt. De raad verneemt dat het VVT aan deze toelatingsvoorwaarde vasthoudt.

De raad vraagt de overheid te onderzoeken of het wenselijk en zinvol is dat voor beroepsopleidingen die tot dezelfde beroepskwalificatie leiden andere toelatingsvoorwaarden kunnen gelden. In elk geval mag een eventueel verschil in toelatingsvoorwaarden geen afbreuk doen aan de bedoeling van de Vlaamse kwalificatiestructuur, nl. transparantie creëren over de beroepskwalificaties en de opleidingen die tot die kwalificaties leiden.

Besluit

De Vlor geeft een gunstig advies aan het opleidingsprofiel zoals ingediend.

2.4 Studiegebied Personenzorg: uitbreidingsmodules bij Jeugd- en gehandicaptenzorg, Intercultureel medewerker, Zorgkundige en Verzorgende

In september 2012 diende de stuurgroep Volwassenenonderwijs bij de overheid voorstellen van opleidingsprofielen in voor o.a. de opleidingen Jeugd- en gehandicaptenzorg, Intercultureel medewerker, Zorgkundige en Verzorgende waarbij aan de bestaande opleidingen uitbreidingsmodules werden toegevoegd.

Eén cluster van die uitbreidingsmodules had betrekking op gezinsbegeleiding, en een andere cluster op contextueel werken. In zijn advies oordeelde de Vlor dat de competenties uit de genoemde clusters te hoog gegrepen waren voor de opleidingen Verzorgende en Zorgkundige, maar dat ze wel bruikbaar waren in de opleidingen Jeugd- en gehandicaptenzorg en Intercultureel medewerker.⁶

De minister besliste echter geen van de genoemde uitbreidingsmodules goed te keuren omdat de erin opgenomen competenties zich boven het niveau van het secundair volwassenenonderwijs situeren.⁷

De stuurgroep heeft bijgevolg een nieuw voorstel ingediend waarbij nieuwe uitbreidingsmodules worden voorgesteld. Voor de opleidingen Jeugd- en gehandicaptenzorg en Intercultureel medewerker gaat het om vier modules: drie in verband met gezinsbegeleiding en gezinsgericht werken en één in verband met contextuele hulpverlening. Voor Zorgkundige en Verzorgende gaat het om één nieuwe uitbreidingsmodule, nl. Complexe cliëntcontexten.

⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [Advies over opleidingsprofielen voor het secundair volwassenenonderwijs](#), 7 november 2012.

⁷ Antwoord van Minister Smet van 11 januari 2013 op het advies van de Vlor over voorstellen van opleidingsprofielen voor het secundair volwassenenonderwijs van 7 november 2012.

De Vlor is van oordeel dat die laatste uitbreidingsmodule een waardevolle aanvulling is op de opleidingen Zorgkundige en Verzorgende, en dat de erin opgenomen competenties zich situeren op het niveau secundair volwassenenonderwijs.

Het zelfde geldt voor de drie uitbreidingsmodules rond gezinsgericht werken die aan de opleidingen Jeugd- en gehandicaptenzorg en Intercultureel medewerker worden toegevoegd.

Ook de module *Introductie op begrippen en principes uit de contextuele hulpverlening* beantwoordt aan een reële vraag van het afnemend veld om werknemers vertrouwd te maken met de basisterminologie en –principes van de contextuele hulpverlening. De legitimiteit van aandacht voor die contextuele benadering staat wat de raad betreft vast. Het voorstel is volgens de raad ook in overeenstemming met het antwoord van de minister op de voorstellen van september 2012. In dat antwoord stelt de minister dat er gezien de maatschappelijke relevantie uitbreidingsmodules rond contextuele hulpverlening ontwikkeld kunnen worden, voor zover die zich op het niveau secundair volwassenenonderwijs bevinden en de benaming ervan duidelijk maakt welke methodiek of theoretisch kader voorop wordt gesteld.

Besluit

De Vlor geeft een gunstig advies aan alle opleidingsprofielen zoals ingediend.

2.5 Studiegebied Nederlands tweede taal: geletterdheidsmodules bij richtgraad 1 en richtgraad 2

Aan de vorig jaar gunstig geadviseerde voorstellen⁸ voor de geactualiseerde en geflexibiliseerde opleidingsprofielen Nederlands tweede taal, worden voor richtgraad 1 en voor richtgraad 2 twee, respectievelijk vijf geletterdheidsmodules toegevoegd die het mogelijk maken om specifiek in te spelen op de noden van cursisten in verband met Nederlands in de context van opleiding, stageplaats of werk.

De Vlor vindt het een positieve evolutie dat het volwassenenonderwijs steeds meer aangesproken wordt door andere opleidings- en onderwijsverstrekkers (inclusief het hoger onderwijs) in het kader van remediëring van cursisten/studenten. Het volwassenenonderwijs kan in dit verband op heel wat expertise terugvallen.

De raad is dan ook tevreden met de specifieke modules die ontwikkeld zijn voor NT2 in de context van werk en opleiding. De raad heeft echter een aantal principiële bedenkingen.

Ten eerste is het instrumentarium waarover de centra kunnen beschikken om aan de bedoelde remediëring te doen te beperkt, en is de terminologie verwarrend. De voorgestelde modules kunnen niet anders dan als geletterdheidsmodules benoemd worden, maar zijn in wezen specifieke NT2 modules. Ze komen niet tegemoet aan specifieke geletterdheidsnoden van de NT2-leerder (die zich ook op het vlak van gecijferdheid of digitale geletterdheid zouden kunnen situeren). Tekenend in dit verband is dat de geletterdheidsmodules in richtgraad 1 betrekking

⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [Advies over voorstellen van opleidingsprofielen voor het secundair volwassenenonderwijs](#), 5 maart 2013.

hebben op mondelinge vaardigheden, terwijl die vaardigheden net buiten het geletterdheidsbegrip vallen.

Voor alle duidelijkheid: die opmerking doet niets af aan de waarde van de bedoelde modules, maar toont aan dat de opgelegde term geletterdheidsmodule ongelukkig is.

Daar komt nog bij dat de decretale definitie van geletterdheidsmodule volgens de raad niet klopt. Zo'n geletterdheidsmodule is volgens art. 24 van het decreet Volwassenenonderwijs "een module die inspeelt op een specifieke vraag naar geletterdheidscompetenties in functie van een beroepssituatie of een inhoudelijk aansluitende opleiding". De raad vraagt zich af waarom verwezen wordt naar een "inhoudelijk aansluitende opleiding". Of die opleiding inhoudelijk aansluit bij de opleiding waarbinnen een geletterdheidsmodule past is volgens de raad niet relevant. De competenties die verworven worden in een geletterdheidsmodule kunnen in heel wat verschillende opleidingen worden ingezet.

Er is ook onduidelijkheid over de referentiekaders. Zo rijst de vraag of de matrix Nederlands en Leren leren in dit geval ook niet als referentiekader had kunnen dienen.

De Vlor verneemt dat de stuurgroep ook geletterdheidsmodules heeft ontwikkeld op richtgraad 3. De raad betreurt dat die modules niet voor advies werden voorgelegd. Hij is ervan overtuigd dat dergelijke modules ook op richtgraad 3 zinvol zijn.

Naast de principiële opmerkingen heeft de raad nog volgende technische opmerking: de toelatingsvoorwaarden in richtgraad 2 zijn nog niet aangepast aan het voorstel dat in het voorontwerp van onderwijsdecreet XXIV is opgenomen. Het opleidingsprofiel moet daaraan worden aangepast. De raad stelt voor dat de in het decreet opgenomen toelatingsvoorwaarden hernomen worden in het opleidingsprofiel.

Besluit

De Vlor geeft een gunstig advies aan het voorliggende voorstel zoals gewijzigd, maar vraagt dat er ten gronde nagedacht wordt over de plaats, de benaming en de referentiekaders van de modules die de centra inzetten in functie van remediëring en ondersteuning van cursisten bij opleiding en/of werk.